

The background of the top half of the page is a photograph showing the silhouettes of three firefighters in full gear, working to contain a large, intense fire at night. The fire is bright orange and yellow, with thick black smoke rising into the dark sky. The firefighters are positioned in the foreground, their forms dark against the bright light of the flames. The overall scene is dramatic and emphasizes the danger of wildfires.

## De inzichten in natuurbrand- beheersing vanuit een Noord- west-Europees perspectief

Sinds april 2021 organiseert het NIPV in opdracht van negen veiligheidsregio's de zogeheten Northwestern European Wildfire Roundtable. Dit is een digitale bijeenkomst waarbij experts vanuit verschillende, veelal Noordwest-Europese landen, kennis met elkaar delen door middel van presentaties en discussies. In de afgelopen jaren hebben er jaarlijks twee bijeenkomsten plaatsgevonden.

Dit verslag geeft een inkijk in de opgedane inzichten vanuit dit internationale netwerk. Dit gebeurt aan de hand van enkele thema's, omdat deze aansluiten bij de ontwikkelingen in Nederland, waaronder de Visie Natuurbrandbeheersing van Brandweer Nederland. De thema's zijn: risicobeheersing, incidentbestrijding, early watch & early warning, persoonlijke bescherming en internationale samenwerking.

## Introductie: dezelfde problematiek

De Northwestern European Wildfire Roundtable is een uniek netwerk omdat het specifiek gericht is op Noordwest-Europa. De landen die uit deze regio komen en veelal dus ook meedoen aan het netwerk, delen namelijk dezelfde problematiek:

- › Het klimaat in Noordwest-Europa is grotendeels vergelijkbaar: het is in het algemeen nat met vooral een natte winter en herfst en een relatief drogere lente en/of zomer. Met het oog op klimaatverandering worden de natte seizoenen natter, terwijl de droge perioden in de lente en zomer droger worden en langer zullen duren. Hierdoor deelt Noordwest-Europa de problematiek rondom brandstof in de natuur: de natte omstandigheden zijn gunstig voor een sterke toename in biomassa, die tijdens de droge perioden (snel) beschikbaar wordt om te branden. Deze verandering lijkt in een hoog tempo plaats te vinden.
- › De brandweer is primair ingericht op de urbane omgeving met gebouwbranden. Dit betekent dat de brandweer in de Noordwest-Europese landen niet (voldoende) voorbereid is op natuurbranden en de veranderingen hierin.
- › Doordat de omstandigheden snel lijken te veranderen, is de gedeelde risicoperceptie laag: natuurbranden worden sneller gezien als 'freak incidents', terwijl dit door de (klimatologische) ontwikkelingen niet meer het geval lijkt te zijn. Mede hierdoor worden veel benodigde veranderingen gefragmenteerd uitgevoerd en zijn deze gebaseerd op individueel initiatief. In het netwerk kunnen deze initiatieven daarentegen meer verbonden worden, wat helpt bij het leren van elkaar.

### Opbouw en achtergrond van het netwerk

Toen de Northwestern European Wildfire Roundtable werd opgericht, bestond het netwerk uit 25 leden, afkomstig uit 10 landen. In de jaren daarna is het netwerk uitgebreid naar in totaal 55 leden. De deelnemers hebben diverse achtergronden. Zo zijn er brandweermensen, natuurbeheerders en (wetenschappelijke) onderzoekers. Tot de publicatie van dit rapport hebben in totaal 25 leden een of meerdere keren een presentatie gegeven binnen een totaal van 6 digitale bijeenkomsten. De zevende bijeenkomst staat gepland voor mei 2024.

Het NIPV heeft het netwerk opgericht in opdracht van: Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden, Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland, Veiligheidsregio Utrecht, Veiligheidsregio Twente, Veiligheidsregio Drenthe, Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant, Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost, Veiligheidsregio Brabant-Noord en Veiligheidsregio Limburg-Noord.

De leden van het netwerk zijn afkomstig uit de landen: België, Cyprus, Bulgarije, Duitsland, Estland, Finland, Ierland, Nederland, Noorwegen, Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika en Zweden.

## Risicobeheersing

In de Visie Natuurbrandbeheersing van Brandweer Nederland is een steeds belangrijkere rol weggelegd voor risicobeheersing. Dit is mede omdat internationaal al is gebleken dat de toenemende problematiek rondom natuurbranden niet alleen maar op te lossen is door een betere incidentbestrijding. Dit betekent dat het essentieel is om te voorkomen dat natuurbranden onbeheersbaar worden en ervoor te zorgen dat natuurbranden een minimale impact hebben. De twee voorbeelden hieronder geven meer inzicht in de mogelijkheden hierin.

### **Brandstofmanagement: een voorbeeld uit Noorwegen**

In Noorwegen worden tegenwoordig in samenwerking met veelal lokale boeren beheerbranden uitgevoerd in heidegebieden. De lokale bevolking reageert hier positief op, ondanks een eventuele (kortdurende) blootstelling aan rook. Dit komt omdat men zich realiseert dat dergelijke gecontroleerde branden beter zijn dan grote, onbeheersbare natuurbranden, die zo voorkomen kunnen worden. Naast de beheerbranden worden ook grazers, zoals geiten, ingezet, onder andere om te voorkomen dat bepaalde zeer brandbare brandstoffen in het landschap groeien. De Noorse provincies stellen subsidie beschikbaar om de beheerbranden uit te voeren.

### **Bescherming van gebouwen dicht bij natuur: een voorbeeld uit Frankrijk**

In een gastpresentatie legde een Franse expert de focus op de bescherming van huizen in of tegen de natuur aan. Tijdens de presentatie werd verteld dat er gebieden zijn waar geen huizen gebouwd mogen worden vanwege een te hoog natuurbrandrisico. Daarnaast is in de wet bepaald dat er een zone rondom huizen moet zijn waar geen of beperkte brandstof aanwezig is. Dit is echter niet altijd het geval, mede door de kosten van de uitvoering hiervan, die door de bewoners betaald moeten worden. Als een bewoner dit niet doet, wordt dit soms door de (lokale) overheid voor de huiseigenaren gedaan. De kosten hiervan worden vervolgens wel op de huiseigenaren verhaald. Wanneer er geen beschermende maatregelen zijn genomen rondom huizen en deze tijdens een natuurbrand beschadigd of vernietigd raken, kan dit voor problemen zorgen bij de verzekering.

## Incidentbestrijding

De veranderende condities rondom natuurbranden vereisen niet alleen dat er stappen gezet worden in de risicobeheersing, maar ook in de manier waarop natuurbranden worden bestreden. In de Visie Natuurbrandbeheersing komt daarom het toepassen van 'slimme repressie' aan de orde. De voorbeelden hieronder gaan hierover.

### **De essentie van een multidisciplinaire repressie: een inzicht vanuit verschillende landen**

Met regelmaat worden tijdens de presentaties casussen van incidenten besproken, waarbij ook de bestrijding aan bod komt. Zo is met name tijdens discussies na presentaties naar voren gekomen dat lokale kennis kan helpen in de incidentbestrijding. Een voorbeeld daarvan is het meenemen van de input van een natuurbeheerder die onder andere kan aangeven welke wegen of paden (niet) begaanbaar zijn. Ook kan de ecologische waarde van de natuur daarmee geduid worden. Dit kan vervolgens meegenomen worden in de besluitvorming over de bestrijding van de brand.

### **Bestrijding van meerdere branden tegelijk: een voorbeeld uit Frankrijk**

In 2016 braken in Zuid-Frankrijk meerdere en simultane branden uit. In een presentatie werden de aanwezigen meegenomen in de ontwikkelingen van de grootste branden en de beschikbare informatie die daarbij aanwezig was. Op basis van die informatie lichtte een Franse expert de keuzes toe die gemaakt waren in de incidentbestrijding (welke objecten beschermd moeten worden, op welke plekken de operaties hoofdzakelijk worden uitgevoerd en met welke middelen). Doordat het de verwachting is dat Noordwest-Europa vaker met meerdere onbeheersbare natuurbranden tegelijk te maken krijgt, is inzicht in deze keuzes goed om mee te nemen ter voorbereiding op branden in de ( nabije) toekomst.

### **De druk op het brandweersysteem als gevolg van natuurbranden: een voorbeeld uit het Verenigd Koninkrijk**

Mede door klimaatverandering staat Noordwest-Europa voor een nieuwe uitdaging, waaronder de gelijktijdigheid van natuurbranden, die bovendien sneller onbeheersbaar kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is de uitbraak van meerdere natuurbranden tegelijkertijd in juli 2022 in Engeland. De meeste branden waren weliswaar relatief klein, maar sprongen meermaals over op de urbane omgeving. Dit zorgde voor de drukste dag voor de Engelse brandweer sinds de Tweede Wereldoorlog. Er waren in totaal 15 'major fires', waarbij in totaal 41 gebouwen vernietigd werden. Tijdens deze uitbraak van branden waren alle beschikbare eenheden ingezet en daardoor niet meer beschikbaar om te reageren op bijvoorbeeld verkeersincidenten of waterongevallen.

## Early watch & early warning

Diverse landen die in het Noordwest-Europese netwerk vertegenwoordigd zijn, zijn bezig met early watch/early warning. Dit is dan ook een van de thema's dat meermaals is besproken gedurende de bijeenkomsten. Het is een van de belangrijkste aspecten wanneer het gaat om (operationele) voorbereiding. Het is van belang om voorafgaand aan een natuurbrand op de hoogte te zijn van het natuurbrandgevaar. Dit kan door inzicht te krijgen in de staat van de vegetatie en de verwachte meteorologische condities.

### Systemen voor early watch/early warning: voorbeelden uit het Verenigd Koninkrijk en Nederland

Tijdens de bijeenkomsten werden presentaties gegeven over zowel het Scottish Fire Danger Rating System als het UK Fire Danger Rating System. Een Nederlandse expert vertelde over het Early Warning Droogte-project dat door het NIPV is uitgevoerd. Hierna volgde een discussie over het thema 'fire danger rating', waarin duidelijk werd dat de verschillende landen vonden dat hier nog veel kennis en ervaring in ontbrak. Veel landen gebruiken het Canadese systeem van de Fire Weather Index, waarvan bepaalde onderdelen als bruikbaar gezien worden voor de Noordwest-Europese situatie. Er is echter nog geen volledig ontwikkeld systeem dat is afgestemd op de omstandigheden in de Noordwest-Europese landen. Hieruit kon geconcludeerd worden dat er nog veel werk te doen is op dit gebied.

## Persoonlijke bescherming

Het optreden bij een natuurbrand kan in meerdere opzichten als gevaarlijk werk gezien worden. Zo worden veel (blus)werkzaamheden in de vegetatie en daarmee brandstof uitgevoerd. In een urbane context is het vergelijkbaar met het bestrijden van een plasbrand, maar waarbij de bestrijding vanuit de plas zelf gedaan zou worden. Daarnaast kan een inzet bij een natuurbrand fysiek zeer intensief zijn. In veel gevallen schijnt er veel zon en is het relatief heet, terwijl brandweermensen soms meerdere uren bezig kunnen zijn. Om die reden zijn veiligheid en persoonlijke bescherming een belangrijk thema, dat ook tijdens bijeenkomsten meermaals aan bod is gekomen.

### Persoonlijke beschermingsmiddelen en gezondheid: een voorbeeld uit Finland

In Finland is veel onderzoek uitgevoerd naar zowel persoonlijke beschermingsmiddelen als gezondheidskwesties bij natuurbranden. Uit die onderzoeken is onder andere naar voren gekomen dat de nu veelgebruikte bluspakken voor branden in de urbane omgeving niet geschikt zijn voor het bestrijden van natuurbranden vanwege de buitensporige hittebelasting. De hittebelasting bij speciale persoonlijke beschermingsmiddelen voor natuurbranden bleek aanzienlijk lager.

Op basis van deze Finse bevindingen werd ook duidelijk dat persoonlijke bescherming bij natuurbranden een relatief onderbelicht thema is, dat meer aandacht verdient. Op dit moment loopt bijvoorbeeld nog steeds een discussie over de manier waarop blootstelling aan rook bij natuurbranden aangepakt moet worden. Ademlucht is ter bescherming de beste optie, maar kan hinder opleveren tijdens de inzet doordat deze lange tijd kan duren. Dit terwijl er met ademlucht maar een beperkte tijd gewerkt kan worden, voordat het moet worden vervangen. Aan de andere kant zijn de gezondheidsrisico's zonder ademlucht veel groter. Er is nog geen oplossing gevonden voor dit probleem.

## Internationale samenwerking

Rekening houdend met de verwachte ontwikkelingen in Noordwest-Europa, wordt ook verwacht dat de landen in deze regio, waaronder Nederland, vaker een beroep zullen moeten doen op het buitenland voor zowel slagkracht tijdens een incident als voor kennisdeling. Het Noordwest-Europese netwerk vervult al een rol om de internationale kennisdeling te bevorderen en het is belangrijk om dit proces voort te zetten. Hieronder worden enkele inzichten in dit thema gedeeld.

Met name de leden die een repressieve achtergrond hebben, hebben gesproken over internationale samenwerking bij grootschalige incidenten. Zo werden de ervaringen gedeeld over de ondersteuning die enkele landen aan Griekenland hebben verleend. Daarnaast deelde een Duitse expert een visie die beschrijft hoe internationale ondersteuning eruit zou moeten zien. Hieruit volgden enkele interessante conclusies:

- › Internationale samenwerking is niet alleen nodig tijdens een incident, maar ook aan de voorkant. Dat betekent een uitwisseling van best practices en inzichten in hoe bijvoorbeeld het natuurbrandrisico verlaagd kan worden aan de hand van een andere inrichting van natuurgebieden.
- › Het is van belang dat men dezelfde taal spreekt voor een veilige en effectieve inzet, bijvoorbeeld door het gebruiken van dezelfde terminologie en processen, zoals het LACES-veiligheidsprotocol (LACES staat voor Lookouts, Awareness & Anchor Points, Communications, Escape routes and Safety zones). Dit betekent dat landen dezelfde of een vergelijkbare commandostructuur moeten hanteren voor incidenten, waar internationale bijstand ook in past.
- › Er is behoefte aan meer internationale samenwerking, bijvoorbeeld voor het delen van een Europees beeld van het natuurbrandgevaar en het inventariseren van middelen ter ondersteuning van andere landen wanneer zij hulp nodig hebben bij de bestrijding van natuurbranden.

### Online omgeving en bibliotheek

Tijdens de doorontwikkeling van het netwerk is een online omgeving ontwikkeld waar de leden toegang tot hebben. Op deze webpagina staan de agenda's voor aanstaande bijeenkomsten, zijn de presentaties van voorgaande bijeenkomsten te zien en is een ledenlijst te vinden met achtergrondinformatie en contactgegevens per lid. Op deze manier is het gemakkelijk individueel contact te zoeken.

Daarnaast is er een kleine digitale bibliotheek opgezet waarin (wetenschappelijke) literatuur en andere relevante documenten opgeslagen zijn. Deze zijn onderverdeeld in enkele thema's. Documenten die leden tijdens of buiten bijeenkomsten met elkaar delen, worden hier opgeslagen.

## Overige inzichten

Naast de besproken belangrijke thema's zijn er nog een aantal andere relevante punten tijdens de bijeenkomsten voorbijgekomen:

- › Een lokaal netwerk (lokale brandweermensen, bevolking, natuurbeheerders, et cetera) en lokale kennis zijn belangrijk. Samenwerking in een multi-omgeving is daarom essentieel, waarbij alle partijen open moeten staan voor andere perspectieven.
- › De cultuurhistorie van natuurgebieden moet worden meegenomen. Deze kan bijvoorbeeld meewegen in de keuze om ergens de landschapsinrichting te veranderen of om een natuurbrand wel of niet te laten lopen.
- › Het consistent en uitgebreid bijhouden van data van natuurbranden is essentieel om van die branden te kunnen leren. In Zweden is bijvoorbeeld uit de data gebleken dat de meeste natuurbranden voorkomen in de relatief dichtbevolkte gebieden, maar dat de grotere natuurbranden vaker voorkomen in de dunbevolkte gebieden.

## Een waardevol netwerk voor de toekomst

Al met al kunnen na enkele jaren ervaring en uitwisseling van kennis vanuit het netwerk een aantal conclusies getrokken worden:

- › Er zit veel meerwaarde in het netwerk, waardoor het belangrijk is om het door te ontwikkelen, niet alleen voor Nederland, maar ook om internationaal de kennisdeling en -ontwikkeling voort te zetten.
- › Het netwerk is een prettige, laagdrempelige manier om met mensen vanuit allerlei landen en achtergronden kennis en ervaring uit te wisselen. Het is waardevol dat de bijeenkomsten online zijn en slechts een dagdeel in beslag nemen, waardoor iedereen makkelijk kan aanhaken. Mede om die reden groeit het netwerk nog altijd.
- › Veel presentaties en discussies bieden niet direct een handelingsperspectief, maar dienen als inspiratie voor de eigen werkzaamheden. Doordat de leden elkaar leren kennen, kan een beroep gedaan worden op elkaars expertise. Ook kan het netwerk gebruikt worden als toetsing van de eigen kennispositie.
- › In vergelijking met andere Noordwest-Europese landen is Nederland relatief actief op het thema natuurbrandbeheersing en vinden er goede ontwikkelingen plaats die vanuit het internationale netwerk lof krijgen. Dit is een positieve ontwikkeling, maar er is nog een lange weg te gaan. Daarom is het van belang om het momentum vast te houden.

## Inspiratie?

Deelname aan het netwerk staat open voor iedereen die in het thema natuurbranden werkzaam is. U bent van harte uitgenodigd om kennis te delen door middel van een presentatie, maar dit is niet verplicht. Heeft u interesse om deel te nemen aan het netwerk, dan helpt het NIPV u graag verder. Wilt u meer informatie krijgen over een bepaald thema of in contact komen met een expert uit het buitenland, dan kan het netwerk hier ook bij helpen. Neem hiervoor contact op met het NIPV via [natuurbranden@nipv.nl](mailto:natuurbranden@nipv.nl).

## Colofon

Dit is een uitgave van het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid, november 2023  
Kijk voor meer informatie op [www.nipv.nl](http://www.nipv.nl)